

Handläggare
Anne Menes
Telefon: 0850803346

Till
Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024

Svar på remiss från kommunstyrelsen, KS 2020/923

Förslag till beslut

1. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Omedelbar justering.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024. Förvaltningen ställer sig positiv till programmet som helhet och vikten av att anhörigperspektivet och anhörigas behov av stöd lyfts. Programmet är övergripande men ger en fördjupad beskrivning av det arbete som förväntas ske under programperioden. Förvaltningens bedömning är att det kommer att krävas tydliga uppdrag och gränsdragningar för att genomföra arbetet i staden och i samarbete med andra aktörer. Förvaltningen ser även behov av mer kompetensutveckling och arbete för att öka likställigheten av insatsen anhörigstöd över staden.

Bakgrund

Ärendet har en svarstid till 27 november 2020.

Övriga remissinstanser inom staden:

Stadsledningskontoret

Äldrenämnden

Kommunstyrelsens pensionärsråd

Kommunstyrelsens råd för funktionshinderfrågor

Bromma stadsdelsnämnd

Kungsholmens stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd

Remissinstanser utom staden:
Anonyma Alkoholister
Autism- och Aspergerförbundet
Brukarföreningen Stockholm
Demensföreningen i Stockholm
Funktionsrätt Stockholms stad
Maskrosbarn
Musketörerna
PRO
SPF Seniorerna

Ärendets beredning

Ärendet har beretts på avdelning ekonomi och analys i samarbete med avdelning individ- och familjeomsorg och avdelning äldreomsorg, funktionsnedsättning och psykisk ohälsa.

Jämställdhetsanalys

Programmet omfattar stöd till anhöriga oavsett kön. Risken för ohälsa och försämrad livskvalité hos anhöriga ökar i nivå med omfattningen av det stöd som ges den närstående.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024. Programmet är ett styrdokument för äldrenämnden, socialnämnden och stadsdelsnämnderna. Målet med programmet är att det ska genomsyra arbetet i alla verksamheter och yrkesgrupper som möter anhöriga. Syftet med programmet är att öka kvalitén i stadens socialtjänst så att anhöriga har en bra livssituation, en god fysisk och psykisk hälsa och får likvärdiga insatser oavsett var i staden de bor. Målgruppen är anhöriga som av fri vilja vårdar, hjälper eller stödjer en närstående.

Stödet till anhöriga har en preventiv ansats för att förebygga att den anhörige blir fysiskt och psykiskt utsliten och därtill riskerar att bli sjukskriven. Arbetet med stöd till anhöriga omfattar socialtjänstens alla verksamhetsområden, vilket innebär att alla anställda inom socialtjänsten i Stockholms stad har en skyldighet att både uppmärksamma anhörigas behov av stöd och att erbjuda stöd. Det ska finnas ett brett utbud av insatser för att tillgodose grupper och individers olika behov av detta. Stödet kan ges i form av information, generellt inriktade insatser eller individuellt inriktade insatser som kräver biståndsbeslut. Ett individualiserat stöd kräver att de som arbetar med stöd till anhöriga har goda kunskaper om den problematik de närstående har. För förvärvsarbetande anhöriga

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning
Äldre, funktionsnedsättning och psykisk ohälsa

Fagerstagatan 15
Box 4066
16304 Spånga
Växel 08-508 030 00
Fax
spanga-tensta@stockholm.se
stockholm.se

och deras närstående, ska stödet utformas så att det är möjligt att fortsätta yrkesarbete och anpassa stödet individuellt för att underlätta situationen.

En skillnad mot tidigare program är att målgruppen som omfattas har breddats. Socialtjänstens ansvar att erbjuda stöd för att underlätta för anhöriga som frivilligt vårdar, hjälper eller stödjer en närstående regleras i 5 kap 10 § Socialtjänstlagen (SoL). I regeringens proposition framkommer att de som omfattas av bestämmelsen kan vara anhöriga eller andra personer. Den som ger vård eller stöd och som omfattas av lagtexten kan alltså vara någon utanför familjen, till exempel en vän eller granne. Personen avgör själv om hon eller han tillhör målgruppen.

Stockholms stad har sett ett behov av att bredda målgruppen för anhörigstöd och inkluderar i programmet fler grupper av anhöriga. Målgrupperna för programmet är:

- *Anhöriga till personer som omfattas av bestämmelsen i 5 kap 10 § SoL*
Anhöriga till personer som är äldre
Anhöriga till personer med fysisk sjukdom eller funktionsnedsättning
Anhöriga till personer med psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning
Anhöriga till personer med missbruk eller beroende
- *Anhöriga till personer som inte omfattas av bestämmelsen i 5 kap 10 § SoL men som föreslås omfattas av stadens program*
Barn som anhöriga
Anhöriga till personer med koppling till våldsbejakande extremism
Anhöriga till personer med en kriminell livsstil
Anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld

Synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till stadens intention att lyfta vikten av anhörigperspektivet och anhörigas behov av stöd. Programmet innehåller tydliga sammanfattningar för lagrum, målgrupper och förutsättningar för anhörigstöd. Det är positivt att staden i programmet redogör för de nya målgrupperna som tidigare inte har funnits med och att programmet genomgående lyfter en skyldighet att alla verksamheter och medarbetare ska ha fokus på anhörigperspektivet. Särskilt positivt är att programmet lyfter

informationstillgänglighet för anhöriga och handläggning av direkt stöd till anhöriga. Det är bra att det nya programförslaget i än större utsträckning förtydligar att handläggare och utförare i ett tidigt skede identifierar och uppmärksammar anhörigas situation och behov av stöd.

För att uppnå en så hög likställighet som möjligt är förvaltningens uppfattning att socialförvaltningen respektive äldreförvaltningen bör få samordnande och uppföljande uppdrag för att kunna åstadkomma ett jämlikt anhörigstöd över staden. En samordnad kompetensutveckling utifrån de grupper av anhöriga och närstående som omfattas av programmet är också önskvärt utifrån likställighet. Även samverkan med regionen utifrån det lagstadgade anhörigstöd som respektive huvudman ansvarar för, bör samordnas.

Förvaltningen kan heller inte se att anhöriga till utsatta för våld i nära relation finns omnämnda i programmet. Förvaltningen vill lyfta att stadsdelens Relationsvåldscenter och Relationsvårdsteam ofta får samtal från anhöriga som är oroliga för sina anhöriga och i dagsläget finns inte ett tydligt ställe där de kan få hjälp.

Programmet tar upp att alla familjerelationer inte är goda eller främjar hälsa. Socialtjänsten behöver i dessa situationer erbjuda anhöriga stöd och uppmärksamma eventuella barns behov av stöd. Förvaltningen önskar en tydligare skrivning om att anhöriga som själva är äldre eller har en fysisk, alternativt psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning, särskilt behöver uppmärksammas. Dessa anhöriga riskerar alla att vara särskilt utsatta och ha svårt att själva påtala behov av stöd.

Att hålla kontakt med anhörig för att följa upp den närståendes stödinsatser förutsätter fullmakt eller dokumenterat samtycke. Fullmakt och samtycke kan dock enkelt tas tillbaka och komplikationer kan lätt uppstå om parterna inte är överens om behovet, målet med insatsen och dess utförande. En särskild samverkan mellan socialförvaltningen, äldreförvaltningen och överförmyndarförvaltningen bör ingå som ett led i stadens förstärkta fokus på stödet för anhöriga.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning
Äldre, funktionsnedsättning och psykisk ohälsa

Fagerstagatan 15
Box 4066
16304 Spånga
Växel 08-508 030 00
Fax
spanga-tensta@stockholm.se
stockholm.se

Anhöriga till personer som omfattas av bestämmelsen i 5 kap 10 § SoL

Anhöriggrupperna är i programmet uppdelade i olika avsnitt utifrån närståendes problematik. Förvaltningen menar att flera faktorer som nämns i endast ett avsnitt är gällande för samtliga målgrupper i det lagstadgade anhörigstödet.

I avsnittet *Anhöriga till personer som är äldre* beskrivs anhörigstöd utifrån äldre närstående med demens. Förvaltningen vill även uppmärksamma behovet utifrån närståendeproblematik relaterad till somatiska svårigheter. Förvaltningen saknar även en skrivning gällande målgruppen äldres förändring över tid, vilket idag ställer andra krav på det anhörigstöd staden erbjuder än vad som traditionellt har ansetts tillgodose behovet. Förvaltningen ser bland annat en högre andel anhöriga som bor långt ifrån sina närstående, kulturella- och språkliga behov samt trångboddhet med anhöriga i flera generationer vilket kräver anpassningar i det stöd staden erbjuder.

Avsnittet *Anhöriga till personer med psykisk sjukdom eller funktionsnedsättning* utgår enbart ifrån anhöriga till personer med schizofreni och schizofreniliknande tillstånd, istället för att ha en mer allmänt hållen skrivning avseende anhöriggruppen. Den psykiska ohälsan ökar i samhället och så även stadens samt regionens riktade insatser för de närstående. Förvaltningens bedömning är att avsnittet bör innehålla mer allmänna skrivningar om de som omfattas av denna breda anhöriggrupp. Mer konkreta skrivningar gällande hur stödet för målgruppen ska utformas vore däremot bra.

Anhöriga till personer som inte omfattas av bestämmelsen i 5 kap 10 § SoL

Det är positivt att *Barn som anhöriga* inkluderas i stadens målgrupp för anhörigstöd. Förvaltningen önskar dock ett förtydligande av att barn som anhöriga inte endast förekommer när en vuxen omsorgsgivare har ett stödbehov. Detta kan exempelvis avse barn i generationsboende med en äldre närstående i behov av stöd eller i familjer där ett syskon har behov av stöd. Förvaltningen ser behov av ett förtydligande av vilket stöd som avses för barn och unga inom ramen för programmet.

Förvaltningen är positiv till uppdraget att förebyggande identifiera och stödja barn som anhöriga. Detta kan ytterligare förstärka nuvarande arbete för barn och unga särskilt i stadens särskilt utsatta områden. För att nå önskad effekt gällande att identifiera barn som anhöriga önskar förvaltningen att detta ansvar tydliggörs även i socialförvaltningens, utbildningsförvaltningens och idrottsförvaltningens uppdrag och förebyggande arbete.

Avseende stöd som avses i avsnitten *Anhöriga till personer med koppling till våldsbejakande extremism*, *Anhöriga till personer med*

en kriminell livsstil samt *Anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld* vill förvaltningen framhålla följande: Inom stadsdelen pågår i dagsläget ett utvecklingsarbete gällande stöd till anhöriga och närstående. Utifrån frågans komplexitet är det förvaltningens uppfattning att det behövs gemensamma stadsövergripande arbetssätt och ett större kompetensutvecklingsstöd.

Därutöver ser förvaltningen en särskild problematik och ett behov av förtydligande gällande vilket ansvar som avses åligga stadsdelsförvaltningarna gällande stöd för *Anhöriga till personer som drabbats av skjutningar och dödligt våld* i de fall den anhörige/närstående avlidit. Traumabehandling och stöd till efterlevande är inte ordinarie arbetsuppgifter inom socialtjänstens anhörigstöd och denna kompetens finns inte idag i förvaltningen utan inom regionen och hos andra samhällsaktörer med utarbetade rutiner och kompetens för detta. Ett förtydligande behövs även i frågan om huruvida anhöriga eller närstående till avlidna till följd av exempelvis suicid, trafikolycka eller våld i nära relationer, också omfattas.

Biståndsbedömt stöd

I dagens sociala system, paraplyet, finns inte insatstypen *anhörigstöd* vilket föreslås vara den beviljade insatsen som ges enligt 4 kap 1 § SoL. Ett nytt system, Esset, är under uppbyggnad där detta eventuellt skulle kunna byggas in. Detta är dock inte inplanerat i dagsläget.

Toni Mellblom
Stadsdelsdirektör

Margareta Ericson
Avdelningschef

Bilaga

1. Stockholms stads program för stöd till anhöriga 2021-2024

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Toni Mellblom, Stadsdelsdirektör	2020-11-09
Margareta Ericson, Avdelningschef	2020-11-09